

BUSINESS SWEDEN

TEMA CORONAKRISEN:

TVÄRNET I DEN GLOBALA EKONOMIN

GLOBALA EKONOMISKA UTSIKTER APRIL 2020

TEMA CORONAKRISEN:

TVÄRNIT I DEN GLOBALA EKONOMIN

GLOBALA EKONOMISKA UTSIKTER APRIL 2020

FÖRORD

EN OVANLIG TID DÄR ALLT STÄLLS PÅ PROV

Inledningen på året visade tecken på ökad aktivitet och optimism i den globala ekonomin. Handelskonflikten mellan USA och Kina gick in i en lugnare fas, Brexit skedde under ordnade former och förtroendeindikatorer, inte minst för tillverkningsindustrin, pekade i rätt riktning. Men i samband med att de första fallen av covid-19 konstaterades i Hubeiprovinserna i Kina kom återhämtningen abrupt av sig. Den 12 mars deklarerade WHO att virusutbrottet är en pandemi och den 17 mars förklarade man att Europa är epicentret för denna pandemi. Det är dåliga nyheter för en liten öppen ekonomi som den svenska med stort exportberoende och ett högt internationaliserat näringsliv med Europa som hemmamarknad. Virusutbrottet har nu spritt sig över hela världen och de värst drabbade regionerna är Asien, Europa och Nordamerika. Den globala ekonomin har tvärnitat!

Coronapandemin är ett allvarligt hot mot både folkhälsan i världen och den globala ekonomin. Redan nu står det klart att de globala ekonomiska effekterna kommer att bli betydande. Det man inte kan vara lika tvärsäker på är hur utdragen den ekonomiska krisen kommer att vara, eller vilka långsiktiga effekter man bör vänta sig. *Virusutbrottet slår mot både utbud och efterfrågan samtidigt och lika allvarligt och nästan helt synkront i alla de större regionerna, vilket aldrig har hänt tidigare.*

Krisen startade som en utbudschock och nästan simultant en efterfrågechock i Kina, vilket gav upphov till störningar i leverantörskedjorna samt minskad global export. Det drabbade framför allt länder i Kinas geografiska närhet. När krisen sedan på allvar kom till Europa och Nordamerika införde många länder kraftiga reserestriktioner, vilket slog hårt mot flygbolag och researrangörer. Därefter har land efter land begränsat invånarnas rörelsefrihet, vilket slagit hårt mot restauranger, kaféer och kulturliv. I nästa fas har fabriker börjat stänga ned som en följd av att man som en yttersta åtgärd har anmodat människor att stanna hemma, vilket också på allvar dragit in industrin i denna kris. Därefter har industrier i länder som inte infört så stränga restriktioner också drabbats genom att de inte kunnat få de insatsvaror de behöver, samt att efterfrågan på deras exportvaror har gått om intet. Nedstängningen i stora delar av Europa – dit över 70 procent av svensk export går – riskerar att få stora negativa effekter på svensk export.

Att sätta ner siffror i en regelrätt prognos känns i nuläget vanskligt då det är många osäkra faktorer. Vi har därför valt att inte publicera en vanlig prognosuppdatering i nuläget. Men förtroendeindikatorer för mars månad är nere på samma låga nivåer som vid finanskrisen, vilket ger en indikation om hur allvarlig den ekonomiska krisen är. Då föll global BNP med 0,5 procent och det är troligt att vi hamnar någonstans i närheten även i denna kris. Den globala ekonomin går nu in i recession.

Just nu ligger mycket av politikens fokus på att begränsa virusutbrottets negativa hälsoeffekter. Dessutom lägger man på flera håll också stora resurser på att minimera de negativa effekterna på ekonomin. I den akuta fasen handlar det om penning- och finanspolitiska åtgärder som syftar till att företag ska klara sig igenom den här perioden. Många av åtgärderna handlar om att på olika sätt stärka företagens likviditet för att minimera uppsägningar och konkurser. Får man kontroll på virusutbrottet innan sommaren talar det mesta för att produktionsbortfallet till stor del är återhämtat nästa år. Var förberedd på att det går fort när det vänder!

Vi lever i en ovanlig tid och coronakrisen kan komma att ställa krav på nytt ekonomiskt tänkande och nya lösningar. Här har vi alla ett gemensamt ansvar.

LENA SELLGREN

Chefekonom
Business Sweden

DEN GLOBALA EKONOMIN TVÄRNITAR

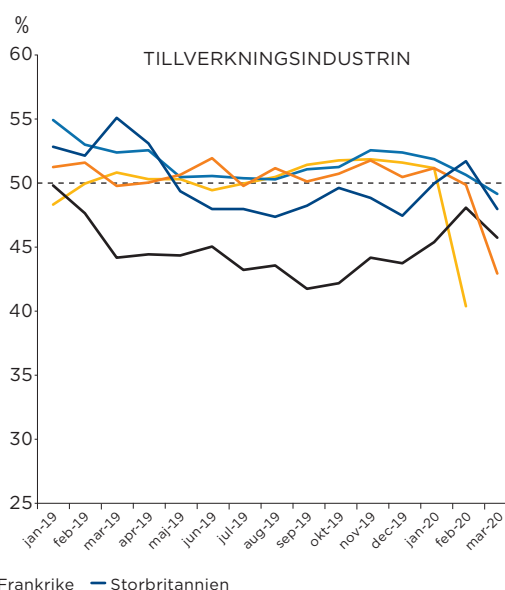
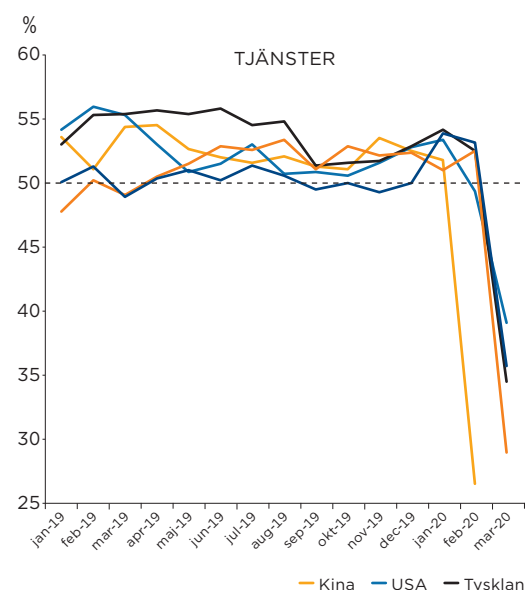
Coronapandemin är ett allvarligt hot mot folkhälsan i världen och den globala ekonomin. Det har nu gått drygt tre månader sedan de första fallen av covid-19 konstaterades i Hubeiprovinns i Kina. I slutet av januari, omkring en månad senare, nådde viruset Sverige. Det dröjde i stort sett en hel månad till innan vi fick en smittspridning i Sverige. Fram till dess inskränkte sig sjukdomsfallen till personer som ådragit sig smittan i något av de i utlandet drabbade områdena, eller till personer som är anhöriga till någon som varit på dessa platser. Den 12 mars deklarerade WHO att virusutbrottet är en pandemi och den 17 mars förklarade man att Europa är epicentret för denna pandemi. Virusutbrottet har spritt sig över hela världen och de värst drabbade regionerna är Asien, Europa och Nordamerika. Sammantaget står dessa regioner för drygt 90 procent av global BNP.

Redan nu står det klart att de ekonomiska effekterna kommer att bli betydande. Industriproduktionen ligger nere i stora delar av Europa, antingen på grund av offentliga åtgärder för att minska smittspridningen, eller också på grund av att viktiga insatsvaror saknas. En stor del av

tjänsteproduktionen ligger nere. Särskilt hårt drabbad är förstås den tjänsteproduktion som förutsätter social kontakt. Förtroendeindikatorer är nere på samma nivåer som vid finanskrisens utbrott 2008 och den globala BNP-utvecklingen väntas i stort sett bli lika svag som då, det vill säga ett fall i BNP med i storleksordningen 0,5 procent. Om nedstängningar och restriktioner från myndigheter inte lättar om några veckor kommer vi se ännu större fall. Även om osäkerheten är stor är det mest troliga att återhämtningen blir förhållandevis snabb och kraftfull när man väl fått kontroll på smittspridningen. I Kina där man sedan ett par veckor har återupptaget produktionen i stor utsträckning, indikerar den nationella statistikbyråns (NBS) inköpschefsindex ett rejält uppsving i stämmningsläget i industrin och övriga näringar.

Under förutsättning att man får kontroll på virusutbrottet under andra kvartalet i år talar det mesta för att produktionsbortfallet till stor del är återhämtat nästa år. Även om situationen inte är direkt jämförbar med finanskrisen kan det vara värt att nämna att global BNP ökade med drygt 5 procent 2010.

INKÖPSCHEFSINDEX

Anm.: Avser IHS Markit. Värdet över 50 indikerar expansion. Källa: Macrobond.

ÅTERHÄMTNING I KINA MEN FORTSATT SVAG EFTERFRÅGAN

Kina bestämde sig tidigt för att begränsa smittspridningen genom att stänga ned hela städer. Redan 23 januari, 12 dagar efter första konstaterade dödsfallet, stängde man ned Wuhan, provinshuvudstaden i Hubei. Åtgärden innebar bland annat att endast en person per hushåll tilläts lämna hemmet en gång varannan dag. Den kinesiska regimens hårdföra hantering av smittan, som innebär att regioner och städer där viruset fått fäste mer eller mindre stängs ned, slår hårt mot Kinas ekonomi och inte minst Kinas tillverkningsindustri, eftersom flera viktiga industrier är lokaliserade till Hubei, den värst drabbade provinsen.

När coronautbrottet, som nu betecknas som en pandemi, var i sin linda kretsade mycket av den ekonomiska oron kring utbrottets effekter i Europa och Sverige kring störningar i leverantörskedjor. De flesta gjorde bedömningen att industrin i stort skulle kunna hantera dessa störningar, även om man väntade sig vissa negativa effekter på lönsamheten till följd av ökade kostnader för att hantera den uppkomna logistiksituationen. Den allmänna uppfattningen var även att det väntade efterfrågebortfallet till följd av att Kina gick på sparkåda förvisso skulle bli kännbart, men likväl hanterbart utan några nämnvärda effekter (vare sig temporära eller permanenta) på arbetslösheten.

Även om det fortfarande kvarstår kraftfulla inskränkningar i rörelsefriheten framför allt i Hubeiprovinserna så har många kineser sedan ett par veckor successivt börjat återvända till arbetet. Det är svårt att bilda sig en uppfattning om hur långt man är från full kapacitet¹, men sannolikt är det stora problemet för kinesiska företag idag snarast bristen på efterfrågan. Hur betydande effekterna på världsekonomin och Europas ekonomi som nedstängningarna i Kina givit upphov till är svårt att klara ut, eftersom viruset tycks ha rest snabbare än varorna och vid det här laget över-skuggas Kinaeffekten helt av effekterna av virusutbrottet i Europa och USA.

¹ Analyserar man data över trafikstockning så ger det bilden av att de flesta kineser är tillbaka på jobbet, men samtidigt tyder belastningen på kollektivtrafiken att en del av trafikstockningen snarast beror på att fler som i normalfallet åker kollektivt, av rädsla för att bli smittade nu reser i egen bil.

FÖRSTA
KONSTATERADE
FALLET I VÄRLDEN
(KINA)

FÖRSTA
RAPPORTERADE
DÖDSFALLET (KINA)

FÖRSTA
KONSTATERADE
FALLET I EUROPA
(FRANKRIKE)

”WUHAN LOCKDOWN”

WHO UTLYSER
GLOBALT NÖDLÄGE

FÖRSTA BEKRÄFTADE
FALLET I SVERIGE

HELA ITALIEN I
KARANTÄN

WHO FÖRKLARAR
COVID-19 VARA EN
PANDEMI

EUROPA FÖRKLARAS
AV WHO VARA
EPICENTRET FÖR
PANDEMIN

NEDSTÄNGNINGEN I STORA DELAR AV EUROPA RISKE- RAR ATT FÅ STORA NEGATIVA EFFEK- TER PÅ SVENSK EXPORT

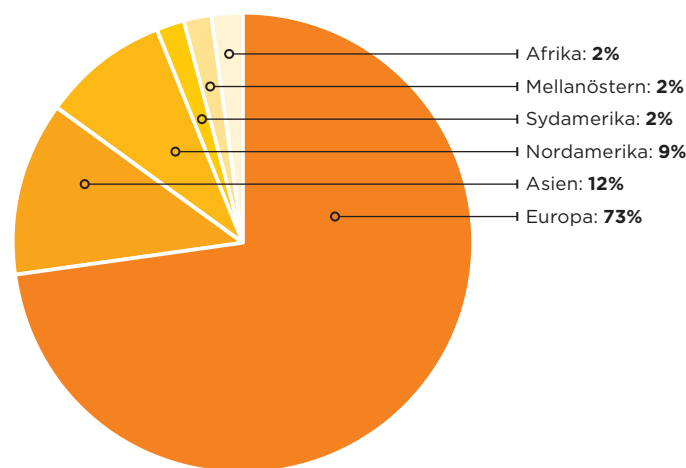
Sedan det nya coronaviruset, i slutet av februari, fått rejält fäste i Europa har man i land efter land i hög grad valt Kinas väg för att begränsa smittspridningen, det vill säga man har stängt ned hela städer, provinser och länder. Bland de mest kraftfulla restriktionerna i Europa har införts i Italien, Spanien och Frankrike. Invånarna tillåts inte resa, inte gå på restaurang eller kafé, inte gå på teater eller andra kulturevenemang och skolor, förskolor och universitet stänger ned. Många tillåts inte heller gå till sina jobb även om de är helt symptomfria.

Europas länder är i hög grad ömsesidigt beroende av varandra och drygt två tredjedelar av varuhandeln sker inom regionen. För Sverige innebär det att de störningar som uppkommer i leverantörskedjor till följd av att vissa europeiska länder mer eller mindre stängt ned sin produktion inte med lätthet låter sig kringgås. Både Volvo och Scania har också till följd av sådana störningar redan stängt fabriker i flera länder. De flesta av Europas länder har sin huvudsakliga exportmarknad i Europa. Över 70 procent av svensk export går till Europa. När aktiviteten, till följd av coronaviruset, går ned i Europas ekonomier bör man alltså vänta sig en direkt effekt inte bara på inhemsk efterfrågan utan också på exporten som väntas falla kraftigt. Tillverkningsindustrin är med sitt höga exportberoende särskilt utsatt. Business Sweden genomförde nyligen en intervjuundersökning (publicerad den 23 mars) om effekter av coronakrisen på svenska exportföretag där det framgår att företagen bedömer att situationen är betydligt förvärrad om fyra veckor. Två tredjedelar av företagen bedömer att export liksom leveranser av insatsvaror påverkas negativt. Särskilt påverkas verksamheten i Europa negativt.

Detta kommer i sin tur att påverka hushållens och företagens ekonomi samt den offentliga sektorns ekonomi. Offentliga sektorn kommer framförallt att påverkas genom minskade skatteintäkter och ökade utgifter till följd av det ökade trycket på sjukvården och de massiva åtgärder som kommer krävas för att stödja företag och hushåll. Företagen kommer påverkas både av ökade kostnader – bland annat knutna till materialflöden – och minskade intäkter. Det finns även risk att finansieringskostnaderna ökar, även om politiken på många håll vidtar åtgärder för att begränsa

denna risk. Att intäkterna riskerar att minska beror på minskad efterfrågan, minskad produktion på grund av att människor inte kan eller får gå till jobbet och i viss mån på grund av produktionsstopp till följd av brist på insatsvaror. Hushållen riskerar att drabbas av minskade inkomster till följd av att de behöver sjukskriva sig, men också på grund av att företag kan komma att behöva permittera, varsla eller säga upp anställda för att möta minskad efterfrågan. I samband med finanskrisen föll svensk BNP med ungefär 5 procent och arbetslösheten steg successivt till 8,6 procent 2010. Det är sannolikt att vi även i denna kris kommer att få ett BNP-fall i denna storleksordning. Den negativa effekten på arbetsmarknaden riskerar att bli ännu större till följd av att vi denna gång har en synkroniserad utbuds- och efterfrågechock till ekonomin.

SVENSK EXPORT INRIKTAD MOT EUROPA
Sveriges varuexport 2019, fördelning på regioner i procent

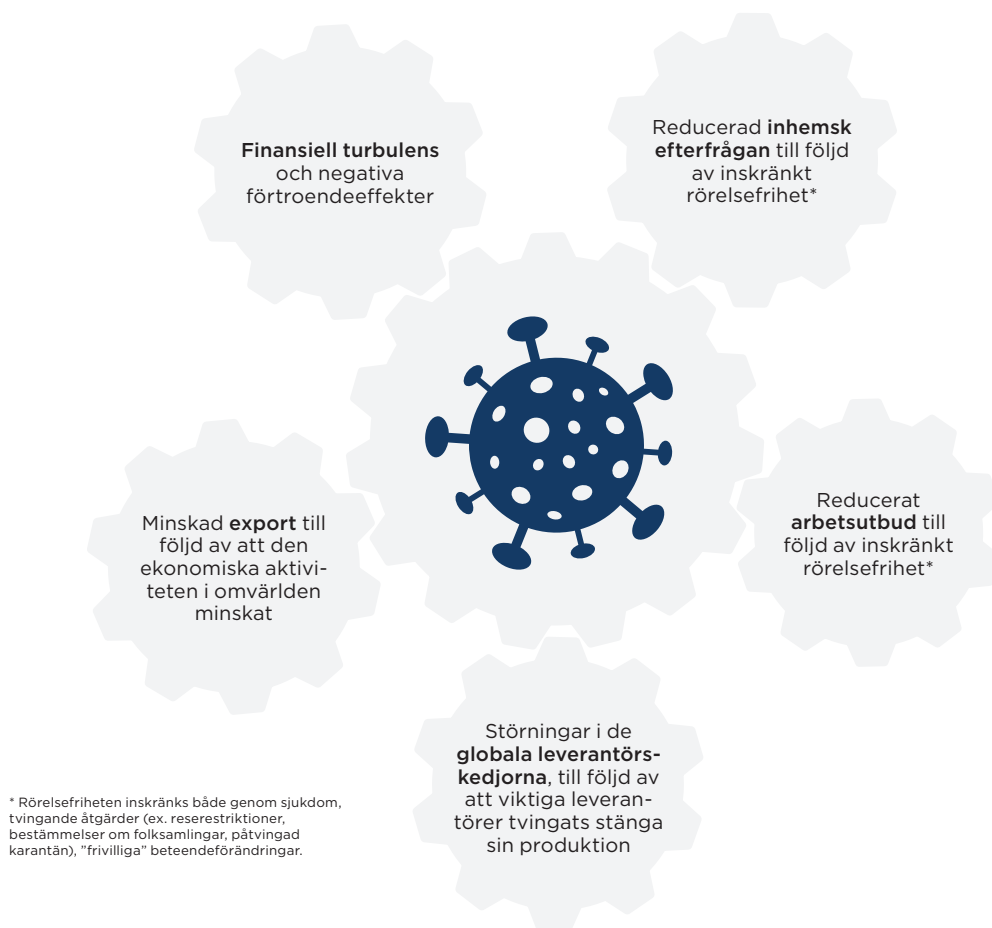

Not: . Alla siffror i löpande priser. Sammanställning gjord i enlighet med Business Swedens regionindelning, alla siffror i löpande priser.
Källor: Statistiska Centralbyrån (SCB), bearbetning av Business Sweden (2020)

TIDEN ÄR AVGÖRANDE FÖR HUR STORA DE SAMHÄLLSEKONOMISKA KONSEKVEN- SERNA BLIR

Det står utom allt rimligt tvivel att virusutbrottet kommer att ha stor inverkan på den globala ekonomin. Det man inte kan yttra sig lika tvärsäkert om är hur utdragen den ekonomiska krisen kommer att vara, eller vilka långsiktiga effekter

SÅ PÅVERKAR CORONAPANDEMIN DEN GLOBALA EKONOMIN

man bör vänta sig av den här coronabetingade krisen. Virusutbrottet slår både mot utbud och efterfrågan samtidigt, vilket är ovanligt och medför en enorm utmaning för ekonomierna världen över. Vilken effekt som dominerar i ett visst land beror på vilken smittspridningsfas man befinner sig i, landets ekonomiska struktur, samt vilka politiska åtgärder som vidtagits för att begränsa smittspridning, skapa förtroende, stimulera/rädda företag och hushåll.

I länder som bestämt sig för att begränsa smittspridning genom att isolera människor i sina hem går inhemsk efterfrågan inom åtskilliga branscher i stort sett ner till noll. Över 40 procent av hushållens konsumtion är kopplad till sociala sammanhang. Detsamma gäller arbetsutbudet i dessa länder. När människor uppmanas/tvingas stanna hemma, genom undantagsregler eller sjukdom finns det ingen som kan bemanna fabriker, eller transportera varor. I de branscher som tillhandahåller tjänster där produktionen i stor utsträckning kan flyttas till hemmet kan arbetsutbudet upprätthållas. En grundförutsättning för att det ska finnas någon efterfrågan är att dessa tjänster inte förutsätter rumslig närhet för sin användning. Produktionen i länder som inte satt invånarna i karantän påverkas också av dessa åtgärder. Världens ekonomier är som sagt i hög grad sammanlänkade med varandra, så när fabriker står still

i Frankrike kan det innebära att lastbilstillverkare i Sverige inte får de nödvändiga delar som behövs för att få ihop en lastbil. Små öppna ekonomier – som den svenska – med ett starkt exportberoende och högt internationaliserat näringsliv påverkas i stor utsträckning av att aktiviteten i omvärlden går på sparklås. I Sverige utgör exporten 45 procent av BNP. Tar man hänsyn till importinnehållet i exporten så är siffran 30 procent. Hela 1,4 miljoner var enligt SCB:s företagsdatabas anställda i svenska exporterande företag 2019. Virusutbrottets direkta och omedelbara effekter på ekonomin verkar, sammanfattningsvis, i huvudsak genom de mekanismer som bilden ovan visar.

Det är också viktigt att ha i åtanke att efterfrågan i ekonomin även förhållandevis omedelbart kan påverkas av självpåtagna beteendeförändringar, drivna exempelvis av rädsla att bli smittad, eller av solidaritet. Man kan också tänka sig att ökad osäkerhet kring den egna ekonomin leder till att icke nödvändiga inköp skjuts på framtiden och att företag på grund av osäkerhet skjuter upp investeringar. Även indirekta effekter riskerar att bli ganska omedelbara och är i olika grad kopplade till samtliga av de listade kanalerna ovan. Det handlar framförallt om en ökad arbetslöshet kopplad till minskad inhemsk efterfrågan, störningar i de globala leverantörskedjorna och minskad export.

För att sammanfatta tidslinjen vad gäller de globala ekonomiska aspekterna av coronakrisen kan vi alltså konstatera att krisen startade som en utbudsschock och nästan simultant en efterfrågechock i Kina, vilket gav upphov till störningar i leverantörskedjorna samt minskad global export. Det drabbade framför allt länder i Kinas geografiska närhet. När krisen sedan på allvar kom till Europa och Nordamerika så började det med att man i många länder införde kraftiga reserestriktioner, vilket slog hårt mot flygbolag och researrangörer. Därefter har land efter land begränsat invånarnas rörelsefrihet, vilket slagit hårt mot restauranger och kaféer, men också mot teatrar och andra kulturarrangörer. I nästa fas har fabriker börjat stänga ned som en följd av att man som en yttersta åtgärd har anmodat människor att stanna hemma, vilket också på allvar dragit in industrin i denna kris. Därefter har industrier i länder som inte infört så stränga restriktioner också drabbats genom att de inte kunnat få de insatsvaror de behöver, samt att efterfrågan på deras exportvaror har gått om intet.

De realekonomiska effekterna av coronakrisen påverkar också – direkt eller indirekt till följd av olika politiska åtgärder – oljepriset och andra råvarupriser, räntor och valutor. Krisen påverkar också inflationen, även om effekten kan se olika ut i olika länder. Dessutom har den stor effekt på tillgångspriser och man har redan nu kunnat se flera års värdeökningar på flera av världens börser uttraderade.

Det kraftiga fallet i den ekonomiska aktiviteten till följd av virusutbrottet har lett till ett kraftigt fall i efterfrågan på olja. Dessutom rasar ett pris-krig mellan Saudiarabien och Ryssland. Sammantaget har detta på senare tid lett till stora prisfall

på olja. I normalfallet har ett oljeprisfall positiva realekonomiska effekter för de länder som inte är nettoexportörer av olja. Allra mest gynnas normalt de tillväxtekonomier som inte har en betydande oljeexport som exempelvis Kina, Indien och Indonesien. De avancerade ekonomierna tenderar att vara mindre oljeberoende och gynnas därför i något lägre grad av fallande oljepris. I det rådande läget kan man dessutom vänta sig tydliga motverkande effekter. Med ett oljepris nedåt 20 dollar per fat riskerar många avancerade ekonomier att drabbas av negativ eller mycket svagt positiv inflation, vilket väcker farhågan att inflationsförväntningarna kan förankras på en mycket låg nivå. Givet det begränsade penningpolitiska manöverutrymmet kommer det bli mycket utmanande att bekämpa deflationen. Ett lågt oljepris förbättrar hushållens reala konsumtionsutrymme och under normala omständigheter kunde det ha haft en positiv effekt på hushållens konsumtion, men så länge virusutbrottet inte är under kontroll finns det lite som talar för att några sådana effekter materialiseras.

Just nu ligger mycket av politikens fokus på att begränsa virusutbrottets negativa hälsoeffekter. Men på flera håll lägger man också stora resurser på att minimera de negativa effekterna på ekonomin. I den akuta fasen handlar det om finanspolitiska och penningpolitiska åtgärder som syftar till att företag ska klara sig igenom den här perioden med undantagstillstånd. Många av åtgärderna handlar om att på olika sätt stärka företagens likviditet. Vissa centralbanker (exempelvis Federal Reserve) har även valt att sänka styrräntan i syfte, får man förmoda, att stärka förtroende och stävja oron i det finansiella systemet.

VAR FÖRBEREDD PÅ ATT DET GÅR FORT NÄR DET VÄNDER

När man fått kontroll på smittspridningen och land efter land lättar på nedstängningar och de restriktioner som begränsar invånarnas rörelsefrihet och livet börjar återgå till det normala, så kommer det vara avgörande för den fortsatta ekonomiska utvecklingen i vilket skick världens ekonomier befinner sig i. Det är inte osannolikt att det kommer ett ganska kraftigt uppsving i den ekonomiska aktiviteten när väl de ekonomiska störningar och den osäkerhet som covid-19 ger upphov till börjar avta. I samband med tidigare virusutbrott, som exempelvis SARS 2002 eller spanska sjukan 1918–20, var den ekonomiska återhämtningen förhållandevis snabb. Det är av avgörande betydelse att företagen positionerar sig inför denna återhämtning. Det finns dock risk att återhämtningen blir mer utdragen eller att det rentav blir betydande bestående effekter på BNP.

Att världens ekonomier är mer sammanlänkade idag än vid någon av de tidigare virusutbrotten har gjort ekonomierna mer sårbara för störningar i leverantörskedjorna men en än större risk är måhända att virusutbrottet riskerar att minska graden av globalisering, till följd av ändrade attityder, vilket kan få långsiktiga återverkningar på den ekonomiska aktiviteten i världen. Den politiska responsen skiljer sig kanske något från tidigare pandemier. Mycket av åtgärderna syftar till att få den förväntade maxbelastningen på sjukvården att bli så låg som möjligt, vilket man åstadkommer genom att försöka förlänga smittspridningsförloppet. En mer varaktig pandemi riskerar förstås också att leda till en fördröjd återhämtning. Det finns också forskning som talar för att social distansering och andra åtgärder behöver upprätthållas väldigt länge för att undvika att smittspridningen tar ny fart, så om det är en strategi som man kommer att upprätthålla i många länder riskerar den ekonomiska krisen bli mycket utdragen.

Helt säkert kommer det nya coronaviruset inte bara skörda människoliv. Många företag – små och medelstora företag är särskilt utsatta – kommer sannolikt också gå omkull, även i de länder som sätter in kraftfulla åtgärder för att stärka likviditeten och dämpa kostnaderna under den period då försäljningen på grund av virusutbrottet är nere på noll. Flertalet åtgärder handlar om att öka tillgången på billiga krediter för företagen. För många tjänsteföretag såsom hotell, restauranger och resebranschen, är sannolikt värdet av dessa åtgärder förhållandevis begränsat. Det som inte blir efterfrågat under den här perioden kommer aldrig att produceras. Tjänsteföretagen kan inte lägga upp lager, så möjligheten att återbeta eventuella krediter när efterfrågan vänder upp igen kommer sannolikt vara tämligen begränsade.

Många människor kommer sannolikt ha förlorat sina jobb. Enligt uppskattningar av den Internationella arbetsorganisationen, ILO, kan det i värsta fall röra sig om så många som 25 miljoner jobb i världen (siffran avser hög-scenariot, enligt mitten-scenariot rör det sig om 13 miljoner), vilket kan jämföras med de 22 miljoner jobb som försvann under finanskrisen. Detta dystra scenario skulle innebära att hushållen riskerar att drabbas av ett inkomstbortfall så pass betydande som 3 400 miljarder dollar vilket motsvarar nästan hela Tysklands BNP. Därtill bör man betänka att hushållen under dessa ödesdigra månader har tvingats se flera års börsvärden utraderade, vilket påverkar också det stora flertal som inte har egna aktier genom att deras pensionskapital riskerar att ha minskat kraftigt. Sammantaget innebär det alltså att hushållen löper stor risk att ha mindre pengar att röra sig med och känna sig fattigare efter virusutbrottet, vilket riskerar att få stor betydelse för hushållens konsumtion under en betydligt längre period än den som virusutbrottet omfattar. Minskad efterfrågan från hushållen riskerar att förvärra den ekonomiska nedgången.

Samtidigt riskerar många länder att befinna sig i en situation där möjligheterna till finanspolitisk expansion är begränsade. De offentliga finanserna var redan innan virusutbrottet i dåligt skick i många länder och med den direkta belastning på de offentliga finanserna som virusutbrottet sannolikt ger upphov till finns det stor risk att utrymme för de eventuellt nödvändiga stimulanser som ekonomierna behöver för att snabbt komma på fötter riskerar att vara begränsat. Med räntor runt nollstrecket i många av världens utvecklade ekonomier är möjligheterna att stimulera efterfrågan med penningpolitiken också begränsade. Centralbankerna stärker nu upp likviditeten genom köp av statsobligationer, men även bostadsobligationer och företagsobligationer. Flera av dem erbjuder lån till bankerna till mycket låg ränta, som de sedan kan låna vidare till företagen, vilket säkert kan bidra till att underlätta för företagen och rentav stimulera till investeringar. Dessa åtgärder kommer dock sannolikt ha mycket liten effekt på hushållens efterfrågan. Troligtvis kommer det världen över att finnas stort behov att stimulera ekonomierna med såväl expansiv penning- som finanspolitik. Länder med redan hög skuldsättning och ansträngda offentliga finanser kommer att få det tufft under många år framöver. Det finns också en stor risk att obalanser i ekonomierna byggs upp som i värsta fall kan resultera i en djup finansiell kris.

EUROPA

EKONOMIN STÖRTDYKER

Den europeiska ekonomin avslutade 2019 med ett svagt sista kvartal och en tillväxttakt för helåret på 1,4 procent. I euroområdet hamnade tillväxten något lägre på 1,2 procent. En förväntad ekonomisk återhämtning under 2020 såg ut att börja infrias med starkare statistik i inledningen av det nya året. Privat konsumtion höll upp ett visst tryck i ekonomin. Den inhemska efterfrågan understöddes av måttligt stigande reallöner och en fortsatt god utveckling av arbetsmarknaden. I EU uppgick arbetslösheten till rekordlåga 6,2 procent i januari.

Inköpschefsindex och andra indikatorer för ekonomisk aktivitet steg något under januari och februari, om än från relativt låga nivåer. Botten såg ut att vara nådd för tillverkningsindustrin. Ett avtal i januari mellan USA och Kina om att trappa ned handelskonflikten stärkte näringslivets optimism. Storbritanniens formella utträde ur EU skedde under ordnade former den 31 januari. Börskurserna på de ledande europeiska marknadspplatserna noterade kraftiga uppgångar under årets första månader.

Coronavirusets snabba spridning från Kina över världen har på kort tid radikalt ändrat förutsättningarna för den ekonomiska utvecklingen i Europa under 2020. Störningarna i leverantörskedjorna till följd av åtgärderna mot coronaepidemin i Kina och Sydkorea har följts av en kraftig nedgång i inhemska efterfrågan när smittspridningen accelererat i Europa.

Stora delar av Europa är redan nedstängt och den europeiska ekonomin går nu in i recession. BNP i euroområdet väntas krympa med mellan 3 och 5 procent i de enskilda medlemsländerna 2020. Såväl de enskilda medlemsländerna som Europeiska centralbanken (ECB) har vidtagit kraftiga åtgärder för att stötta ekonomin. Förutsatt att coronapandemin klingar av av de närmaste månaderna kan återhämtningen gå snabbt och tillväxten bli uppemot 5 procent 2021.

Europeiska unionen (EU) har hittills haft en underordnad roll i kampen mot coronaviruset. I princip all krishantering har skötts av medlemsländerna själva. Ett undantag är beslutet den 17 mars att stänga EU för inresor från resten av

världen. Tolv medlemsländer – däribland Tyskland – har infört gränskontroller. Flera medlemsländer har också infört exportförbud för medicinsk utrustning, vilket är allvarligt.

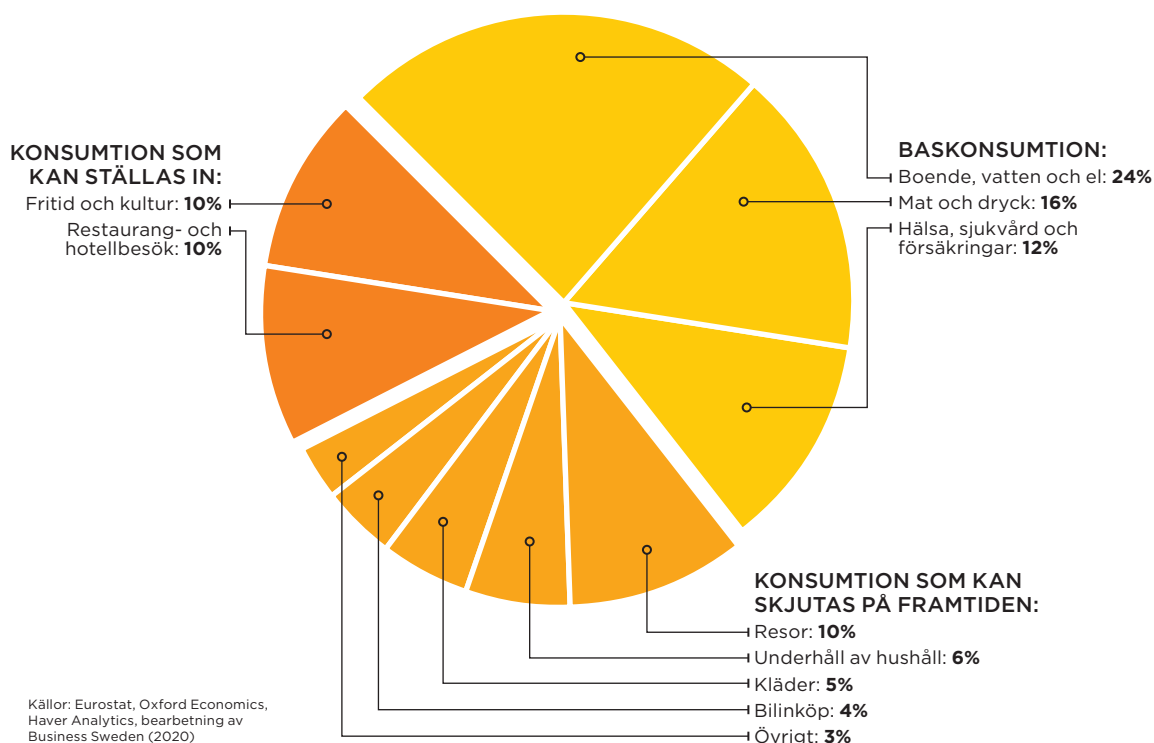
På det ekonomiska planet har EU däremot börjat agera mer kraftfullt. Europeiska investeringsbanken har ställt ut 40 miljarder euro i nya krediter för europeiska företag. Den 19 mars aviserade Europeiska centralbanken ett program för köp av statsobligationer och värdepapper för uppemot 750 miljarder euro. Banken höll samtidigt styrrentan oförändrad på 0,0 procent.

KRAFTIGA ÅTGÄRDSPAKET I DE HÅRT DRABBBADE STORA EKONOMIERNA I EUROPA

Efter ett ekonomiskt svagt 2019 med en BNP-tillväxt på 0,6 procent i Europas största ekonomi Tyskland fanns förväntningar om en återhämtning under 2020, och ett uppsving för den vacklande industrin. Istället har ekonomin tvärnitat till följd av de omfattande publika åtgärderna som syftar till att begränsa smittspridningen och förhindra en kollaps inom sjukvården. I hanteringen av krisen har förbundskansler Angela Merkels regering lanserat ett brett stöd-paket på 750 miljarder euro riktat mot hushåll, anställda och egenföretagare, hyrestagare samt både små och stora företag. Lagstiftningen ändras så att drabbade företag lättare ska kunna få statligt stöd för att behålla personal. Regeringen siktar på att hålla budgetunderskottet på 4,5 procent.

Den franska ekonomin hade mattats av betydligt redan innan coronapandemin. Med en tillväxt på 1,4 procent 2019 och en pågående nedvarvning i industrin var förväntningarna låga på 2020. Regeringens åtgärder för att bekämpa smittspridningen har dock försatt ekonomin i vänteläge. President Macron har lagt fram ett krispaket på 45 miljarder euro som innehåller lättnader i skatter och sociala avgifter samt stöd till företag som reducerar arbetstiden för anställda. Regeringen kommer också att utfärda garantier på upp till 300 miljarder euro till affärsbankerna, för att säkra kreditgivningen i ekonomin. Frankrikes krispaket godkändes på 48 timmar av

HÄLFTEN AV KONSUMTIONEN KAN FALLA BORT
Hushållens konsumtion i EU fördelad på utgiftsposter, 2019

EU-kommissionen inom ramen för det temporära regelverk som inrättats för att anpassa EU:s statsstödsregler till åtgärder som krävs för att hantera coronapandemin.

Den snabba smittspridningen i Italien och det desperata läget i sjukvården har som ingenting annat inskräp allvaret i coronapandemin för politiska beslutsfattare och allmänheten i Europa. Italiens redan bräckliga ekonomi hotas av kollaps med potentiellt svåra konsekvenser för den gemensamma valutan och EU-samarbetet, detta som en nästa utmaning i krisbekämpningen när den akuta fasen av coronavirusets framfart i Europa är över.

De senaste årens snabba tillväxt i den spanska ekonomin mattades av i en expansion på måttliga 1,6 procent under fjolåret, och dämpade utsikter för tillväxten det närmaste året. Tio år av ekonomisk återhämtning efter den globala finanskrisen har dock inte räckt för att tackla Spaniens underdimensionerade sjukvårdssystem och brister i äldreomsorgen, faktorer som gjort landet sårbart för coronapandemin. Precis som i flera andra länder var den spanska responsen på coronaviruset senfärdig. När väl krismedvetenheten infunnit sig, vidtogs drakoniska åtgärder i syfte att stoppa smittspridningen. Åtgärderna till trots har antalet smittade och döda i covid-19 exploderat och Spanien är på väg att överta Italiens roll som Europas hårdast drabbade land.

I SKUGGAN AV CORONA PÅGÅR FÖRHANDLINGAR MELLAN STORBRITANNIEN OCH EU

En tillbakalutad inledning med rekommendation till britten om sju dagars hemmavistelse vid förkylningssymtom och i övrigt ett liv som vanligt följdes av en helomvändning i regeringens strategi för att bekämpa coronapandemin, efter en rapport från Imperial College. Rapporten redovisade statistik för hur den italienska sjukvården kollapsat och att en motsvarande situation i Storbritannien skulle innebära en kvarts miljon döda. Regeringen har därefter meddelat att landets äldre kan komma att behöva isolera sig i fyra månader samtidigt som man infört en rad drastiska åtgärder för "social distancing".

För att parera de kraftigt negativa effekterna på ekonomin har den brittiska regeringen aviserat en ökning av de offentliga utgifterna med 30 miljarder pund och ställt ut 330 miljarder pund i lån till näringslivet. Centralbanken har sänkt basräntan med 65 punkter till 0,10 procent och påbörjat köp av värdepapper för 200 miljarder pund.

I skuggan av coronapandemin pågår förhandlingar mellan Storbritannien och EU om den framtida politiska och ekonomiska relationen. Enligt utträdesavtalet behöver premiärministern begära en förlängning av övergångsperioden senast den 30 juni 2020.

NORDAMERIKA

MÖRKA UTSIKTER, RESOLUTA EKONOMISKA ÅTGÄRDER

Coronapandemin har helt kortslutit USA:s politiska och ekonomiska dagordning. Att ekonomin växte med starka 2,3 procent under 2019 och att prognosen för helåret ännu i januari såg ljus ut, saknar idag relevans. Konfrontationen med Iran, handelsavtalet med Kina och riksrettsförfarandet mot president Trump – som friades av senaten – är gårdagens nyheter. Primärvalskampanjen och demokraternas frontkandidat Joe Biden har försvunnit i medias rapportering, som nästan uteslutande handlar om epidemins härjningar i USA och globalt.

Den 13 mars utlyste president Trump ett nationellt nödläge med anledning av coronavirusets snabba spridning i USA. Den 16 mars aviserade Trump nya riktlinjer till allmänheten för att begränsa smittspridningen i USA. Bland rekommendationerna ingår att undvika folksamlingar om fler än 10 personer, samt icke nödvändiga resor och besök på barer och restauranger. Administrationen har också infört begränsningar för inresor till USA av icke-amerikanska medborgare, om dessa, 14 dagar innan inresan, vistats i Kina, Iran eller Schengenområdet 26 länder – där Sverige ingår – samt Storbritannien och Irland. USA:s utrikeshandel med varor är inte avsedd att påverkas av begränsningarna.

Den 1 april hade USA knappt 200 000 bekräftade fall av covid-19 och drygt 4 000 personer avlidna i sjukdomen med konstaterad allmän spridning av coronaviruset i de flesta delstater. USA är det land med flest bekräftade coronafall i världen. Den hårdast drabbade delstaten är New York med knappt hälften av alla smittade.

Den 25 mars röstade senaten enhälligt igenom ett gigantiskt stimulanspaket för den amerikanska ekonomin på 2 000 miljarder dollar, vilket motsvarar 10 procent av USA:s BNP. Åtgärdernas omfattning överträffar därmed med råge stödprogrammet på 800 miljarder dollar som sjösattes under den globala finanskrisen. I stimulanspaketet ingår så kallade ”helikopterpengar” från staten i form av checkar på 1 200 dollar för vuxna låg- och medelinkomsttagare och 500 dollar per barn.

Arbetslösa blir berättigade till understöd med ett betydligt ökat belopp och över en förlängd tidsperiod samtidigt som understödet expanderar till att omfatta de uppskattningsvis 15 miljoner frilansare och mångsysslare som arbetar i ”gig-ekonomin”.

Åtgärderna omfattar även 350 miljarder dollar i statligt garanterade lån till småföretag och 500 miljarder dollar i stöd till drabbade företag, samt ett extra stöd på 100 miljarder dollar till sjukhus som är i frontlinjen mot epidemin. Stimulanspaketet är ett resultat av förhandlingar mellan partierna i kongressen och Trump-administrationen och visar på krisens allvar i det politiskt polariserade USA.

Stimulanspaketet följer på den amerikanska centralbanken Federal Reserves (Fed) sänkning av styrräntan med 100 punkter till spannet 0–0,25 procent vid ett extrainsatt möte den 15 mars. Sänkningen följde på en tidigare sänkning om 50 punkter den 3 mars, från 1,75 till 1,25 procent. Det innebär att styrräntan nu är på sin lägsta nivå sedan 2015. Fed motiverade sin sänkning med att den amerikanska ekonomin kommer att drabbas av betydande störningar till följd av coronapandemin de närmaste månaderna, inklusive negativ tillväxt andra kvartalet.

Fed aviserade dessutom kommande köp av amerikanska värdepapper för 700 miljarder USD – varav 500 miljarder USD i statsobligationer och 200 miljarder USD i värdepapper på fastighetsmarknaden – samtidigt som kassakraven på bankerna sänktes till 0,0 procent. Banker över hela USA får också en ränterabatt på lån från centralbanken som ska gälla i 90 dagar. Rabatten syftar till att stötta bankernas kreditgivning till utsatta småföretag och hushåll.

De stora amerikanska affärs- och investmentbankerna meddelade efter Fed:s åtgärder att man avser avsluta återköpen av egna aktier och använda medlen till utlåning istället.

Över hela USA har delstater och städer stängt skolor, bibliotek, museer, biografier, gym, affärer, barer och restauranger. Högprofilerade techföretag – däribland Amazon, Apple och Google

ASIEN

KINA HÅRDAST DRABBAT I ASIEN

De asiatiska ekonomierna har påverkats mycket av coronautbrottet. Värst drabbat både i hälsorelaterade termer och ekonomiska termer är Kina, inte minst Hubei, den kinesiska provinsen som bedöms vara ursprungsplatsen för pandemin. Den kinesiska regimen vidtog tidigt kraftfulla åtgärder för att begränsa smittspridningen. Man stoppade in- och utresor till Wuhan – epidemins centrum och regionhuvudstaden i Hubeiprovinnsen – samt 15 andra städer i provinsen. Totalt bor det över 60 miljoner människor i Hubeiprovinnsen. Dessa åtgärder följdes upp med partiella nedstängningar i ytterligare cirka 80 städer, däribland Peking och Shanghai, Kinas två största städer. Totalt påverkades omkring 760 miljoner människor av dessa åtgärder. De omfattande nedstängningarna fick till följd att produktionen på många håll i Kina stod helt still under ett par veckor och att efterfrågan, privat konsumtion och investeringar, minskade kraftigt.

Kina svarar idag för en stor del av världshandeln – drygt 12 procent av den totala globala handeln 2018. De betydande coronabetingade störningarna på Kinas ekonomi har således kännbara effekter för omvärlden, framför allt i Kinas omedelbara närhet, men effekterna har varit kännbara även i andra delar av världen. De effekter man tidigt kunde se handlade både om produktionsbortfall och stort bortfall i efterfrågan. Flera av de asiatiska ekonomierna är starkt beroende av turism från Kina, så när viktiga provinser i Kina blev satta i karantän försvann i ett slag en viktig intäktskälla för många närbelägna länder. Det finns också en betydande varuimport från regionen till Kina som också minskade i betydande grad när aktiviteten i den kinesiska ekonomin minskade kraftigt. I Kina, framförallt i den värst drabbade Hubeiprovinnsen, finns viktig produktion av insatsvaror inom elektronik-, el- och fordonsindustrin, så när produktionen stod still innebar det allvarliga leverantörskedjestörningar, vilket bland annat fick till följd att bilfabriker i Sydkorea tillfälligt fick stänga ned. I nuläget förefaller smittspridningen vara under kontroll i Kina och Sydkorea, medan den för närvarande ser ut att öka i Sydostasien, framför allt Thailand och

Indonesien. Även Indien ser ut att ha en uppåtgående kurva i antal fall och där skalar man nu successivt upp åtgärder som begränsar människors rörelsefrihet i syfte att begränsa smittspridningen.

Handelskonflikter mellan USA och Kina och mellan Japan och Sydkorea la sordin på stämningsslaget under förra året. Volymtillväxten i världshandeln var strax under noll. Det var omöjligt för en så starkt handelsberoende region att inte påverkas av den situationen. BNP-tillväxten i Asien sjönk från 4,6 procent 2018 till 3,9 procent 2019. De flesta av regionens länder drabbades av en konjunkturförsvagning under förra året och i många fall, framför allt i östra Asien, var nedgången kopplad till minskad efterfrågan i Kina. FasI-avtalet mellan USA och Kina som slöts i slutet av förra året och som gav näring åt en viss optimism när det gäller världshandelns utveckling under 2020, känns nu, mitt under coronakrisen, som en väldigt avlägsen händelse, med liten betydelse för utvecklingen 2020.

Kraftiga minskningar i BNP-tillväxten väntas som en följd av coronautbrottet i flera länder i regionen under första halvåret 2020. Under förutsättning att man bibehåller kontrollen över virusutbrottet i länder som Kina och Sydkorea och att man får kontroll över utbrottet i övriga delar av världen under det kommande kvartalet, så väntas återhämtningen under andra halvåret 2020 vara tillräcklig för att BNP-tillväxten för flertalet länder och för regionen sammantaget under 2020 ska hamna på plussidan. I hela Asien och Oceanien väntas en kraftig inbromsning av BNP-tillväxten, i samma storleksordning som under finanskrisen då BNP-tillväxten i Asien och Oceanien sammantaget föll från omkring 9 procent till cirka 4 procent. Eftersom fallet nu är från en väsentligt lägre nivå (cirka 4 procent), innebär det att regionen nu riskerar att få en tillväxt nära noll. Utvecklingen bedöms följa samma mönster som vid finanskrisen med en ganska snabb återhämtning och redan nästa år väntas BNP-tillväxten vara i nivå med, eller rent av något högre än förra året i regionen sammantaget.

I de mogna ekonomierna Japan, Sydkorea, Hongkong och Australien, väntas BNP-tillväxten

bli någonstans mellan 0 och -3,5 procent i år. I samtliga mogna ekonomier väntas BNP-tillväxten vara tillbaka på nivån före coronakrisen redan 2021, givet att det inte blir en mer utdragen kris. Kina bedöms få ett kraftigt fall i BNP-tillväxten i år, i nivå med fallet i samband med finanskrisen, men nu från en väsentligt lägre nivå än då, vilket innebär att det inte är långt från nolltillväxt i Kina. Situationen är exceptionell. Kina riskerar att uppvisa den lägsta tillväxtsiffran sedan slutet av kulturrevolutionen (1976). Men till skillnad från finanskrisen väntas BNP-tillväxten återhämta sig till fullo redan nästa år. Efter finanskrisen blev Kinas BNP-tillväxt permanent lägre. De sydostasiatiska ekonomierna bedöms i nuläget klara sig förhållandevis bra. Förvisso med tydlig uppbromsning i BNP-tillväxten, men inte fullt så kraftig uppbromsning som under finanskrisen. Bilden kan dock komma att ändras fort när det gäller Sydostasien som än så länge har ganska få covid-19-fall, men där antalet fall nu ökar i ganska rask takt.

Redan i mitten av februari ändrade regimen i Kina inriktning på politiken. Från att ha fokuserat på att begränsa smittspridning har man successivt gått över till att stödja återgången i ekonomisk aktivitet (även om omfattande restriktioner kvarstår). Åtgärderna omfattar både finans- och penningpolitiska stimulanser.

Finanspolitiska åtgärder:

- Subventioner och skattelättnader för människor och företag som varit inblandade i att bekämpa virusutbrottet.
- Tidigareläggning av en sedan tidigare planerad emittering av lokala statsobligationer.
- Sänkta socialförsäkringsavgifter för företag.
- Tillfällig sänkning av försäkringspremien till sjukförsäkringen.
- Momsbefrielse för små företag i Hubeiprovisen och sänkt moms i resten av Kina.
- Elprissänkningar med 5 procent (undantaget de mest elslukande sektorerna).

Penningpolitiska åtgärder:

- Räntesänkningar.
- Sänkta kassakrav i bankerna.

Även i Japan försöker man lindra de ekonomiska effekterna av virusutbrottet med olika ekonomisk-politiska åtgärder. Man har hittills sjösatt två räddningspaket (på 1 600 miljarder yen totalt, motsvarande ungefär 0,3 procent av landets BNP), vilka bland annat omfattar finansiellt stöd till små och medelstora bolag samt arbetstagare som drabbats av krisen. Ytterligare åtgärder som har aviserats omfattar nödlån till företag och enskilda, finansiering som möjliggör för företag att behålla sin personal, stöd till föräldrar som hamnat i kläm på grund av skolstängningar, samt en möjlighet att skjuta upp skatt och arbetsgi-varavgifter. Totalt kan hittills sjösatta, beslutade och aviserade åtgärder enligt vissa bedömningar komma att omfatta belopp motsvarande 10 procent av BNP.

Ytterligare åtgärder diskuteras som till exempel direkta kontanta utbetalningar till hushållen.

I Indien ligger fokus för närvarande på åtgärder för att begränsa smittspridningen. Den 25 mars stängde premiärminister Modi ned hela Indien. Nedstängningen gäller i tre veckor, en åtgärd som påverkar 1,3 miljarder människor. Restriktionerna är mycket långtgående. Inga invånare får lämna hemmet, alla företag har beordrats att stänga ned, alla transporter är stoppade. Däremot har man i Indien ännu inte lanserat några omfattande finanspolitiska stimulanspaket. Än så länge har man tillkännagivit ett paket på motsvarande 0,8 procent av BNP, enbart riktat mot de allra fattigaste, men däremot inga åtgärder riktade mot företag. Centralbanken har varit något mer aktiv, man har bland annat sänkt räntan med 75 punkter till 4,4 procent. Man har också givit låneinstituten möjlighet att ge en 3 månaders frist på alla lån.

Vi hjälper svenska företag öka sin globala försäljning och internationella företag investera och expandera i Sverige.

BUSINESS SWEDEN Box 240, SE-101 24 Stockholm, Sweden
World Trade Center, Klarabergsviadukten 70
T +46 8 588 660 00 info@business-sweden.se www.business-sweden.com

